

STORTINGET

Innst. 361 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 87 L (2022–2023)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven mv. (jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Landbruks- og matdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova), lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) og lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven).

Utgangspunktet for lagmannsrettens sammensetning i sivile saker er domstolloven § 12. Supplerende regler finnes i jordskiftelova § 8-7 og i skjønnsprosessloven § 34. Hovedregelen er at retten settes sammen med tre dommere. I hvilke saker en jordskiftelagdommer kan være en av dommerne i retten, eventuelt være den eneste dommeren ved lagmannsrettens behandling, avhenger av hva slags type sak det er, og om saken har vært behandlet i jordskifteretten eller tingretten i første instans.

Forslagene gjelder i første rekke jordskiftelagdommerens deltakelse ved lagmannsrettens behandling av avgjørelser som er tatt i hhv. jordskifteretten og tingretten. Departementets forslag er at reglene om lagmannsrettens sammensetning ved behandling av anke over avgjørelser avgjort av jordskifteretten samles i jordskiftelova § 8-7. Departementet foreslår videre at domstol-

loven § 12 annet ledd endres slik at jordskiftelagdommeren kan delta ved behandling av anke over avgjørelser fra tingretten hvis anken har sammenheng med fast eiendom eller rettigheter over fast eiendom, vassdrag og sjø. Ut over dette foreslår departementet at skjønnsprosessloven § 34 tilføyes et nytt annet ledd slik at jordskiftelagdommerens rolle ved overskjønn reguleres fullt ut i bestemmelsen.

Formålet med forslagene er å gjøre reglene om jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten tydeligere enn i dag. Forslagene til endringer i domstolloven og skjønnsprosessloven fører også til at jordskiftelagdommeren kan delta i behandlingen ved noen flere saker enn slik reglene er tolket i dag. Utvidelsene i domstolloven og skjønnsprosessloven legger til rette for at den ressursen jordskiftelagdommerne representerer, kan utnyttes mer effektivt enn i dag.

Departementet foreslår dessuten å rette noen feil i lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova), lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven), lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene (statsallmenningsloven), lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) og lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige (grensereinbeiteloven).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland,

fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, viser til Prop. 87 L (2022–2023), som omhandler endringer i jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven.

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås flere endringer som i første rekke gjelder jordskiftelagdommernes deltakelse ved lagmannsrettens behandling av avgjørelser som er tatt i hhv. jordskifteretten og tingretten. Proposisjonen bygger på en rapport Justis- og beredskapsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet mottok fra Domstoladministrasjonen 11. januar 2021 om å endre jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven. Domstoladministrasjonens rapport bygger på at det er behov for å endre gjeldende regler. Behovet for endringer ble begrunnet med at Høyesterett gjennom flere avgjørelser har begrenset muligheten til å sette rett med jordskiftelagdommer ved anke over sak fra tingrett og ved overkjønn.

Komiteen viser til at Domstoladministrasjonen og departementet legger til grunn at dette har skapt klarhet om hvilke saker jordskiftelagdommerne kan delta i. Det har også gitt seg utslag i at antallet saker hvor jordskiftelagdommeren deltok, ble redusert med omtrent 30 pst. i perioden fra 2020 til 2022.

Komiteen viser til at forslagene har vært på høring, hvor bl.a. samtlige lagmannsretter, Høyesterett og flere jordskifteretter har uttalt seg. Det var under høringen bred enighet om at det var behov for en endring av regelverket med bakgrunn i den usikkerhet som er skapt i kjølvannet av Høyesteretts uttalelser.

Komiteen viser videre til at det i Prop. 87 L (2022–2023) også fremmes forslag til rettelser i jordskiftelova, reindrifftsloven, statsallmenningensloven, fjellova og grensereinbeite-loven. Det foreslås å oppheve henvisninger som viser til opphevede bestemmelser i andre lover, å rette feil navn bl.a. på fylker og retting av stavefeil. I tillegg foreslås det at uttrykket bruksrett reverseres til virkesrett i statsallmenningensloven § 2-4 første ledd første punktum. Dette er endringer som kun er av teknisk art, og som gjøres for å rette opp i inkurier. Komiteen har ingen merknader til disse endringene og støtter forslagene.

Komiteen er enig med departementet i at det er behov for å utvide muligheten til å sette rett med jordskiftelagdommer. Gitt de siste års reduksjon i saker hvor jordskiftelagdommerne deltar, er det behov for endringer i lovverket, slik at bruken av jordskiftelagdommere igjen blir slik det var tenkt ved innføringen av ny jordskiftelov i 2013.

Komiteen vil presisere at endringene ikke tar sikte på å endre den generelle dommersammensetningen i sivile saker for lagmannsretten.

Komiteen viser videre til at et av formålene med endringen er å tydeliggjøre og forenkle regelverket for når det er mulighet for å sette rett med jordskiftelagdommer. Komiteen er enig med departementet i at dagens regler er uklare og skaper unødvendig merarbeid. Det er derfor behov for å endre lovene slik at uklarhetene enten fjernes eller reduseres betydelig sammenlignet med situasjonen i dag.

Komiteen har merket seg at enkelte høringsinstanser er kritiske til jordskiftelagdommernes juridiske kompetanse. Til dette må det bemerkes at begge dommerbakgrunnene hviler på en solid kunnskapsbase, og at utnevningssprosessene er de samme uavhengig av dommerbakgrunn. Jordskiftelagdommerne har spesiell kompetanse knyttet til saker som omhandler fast eiendom, mens en juridisk dommer på den andre siden kan ha en bredere overordnet formell kompetanse knyttet til materiell jus. Komiteen mener de to dommerbakgrunnene er velegnet til å komplementere hverandre i de aktuelle sakene.

Komiteen viser til Agder lagmannsrett sin høringsuttalelse, hvor det framgår at deres erfaring, etter å ha gjennomført saker med konstituerte jordskiftelagdommere fra alle de andre lagmannsrettene de siste årene, er utelukkende positiv. Agder lagmannsrett beskriver jordskiftelagdommerne som verdifulle ressurser og en viktig tilvekst til dommerkollegiet i lagmannsretten.

Det er derfor etter komiteens syn en styrke for lagmannsretten at jordskiftelagdommerne kan delta i behandlingen av slike saker. Med de foreslåtte lovendringene vil førstelagmannens rolle ved tildeling av en sak bli den samme for juridiske dommere og jordskiftelagdommere. Komiteen har tillit til at førstelagmennene gjør gode vurderinger av hvilken dommerkompetanse som kreves i hver enkelt sak.

De foreslåtte lovendringene vil etter komiteens syn styrke rettssikkerheten og bidra til mer effektiv avvikling av saker for lagmannsretten. Komiteen støtter derfor proposisjonen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven mv. (jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten mv.)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal § 12 annet ledd lyde:

Ved anke over dom, kjennelse eller beslutning fra tingretten som har sammenheng med fast eiendom eller rettigheter over fast eiendom, vassdrag og sjø, kan førstelagmannen beslutte at en av de tre dommerne som nevnt i første ledd kan være jordskiftelagdommer. Jordskiftelagdommeren kan være saksforberedende dommer, og lede retten.

II

I lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker gjøres følgende endringer:

§ 34 annet ledd skal lyde:

Førstelagmannen kan bestemme at en jordskiftelagdommer kan delta og styre overskjønn etter første ledd når skjønnet er behandlet av jordskifteretten. Det samme gjelder når skjønnet er behandlet av tingretten med unntak av skjønn etter

1. *lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen § 5-6*
2. *lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap § 18*
3. *lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret § 27*
4. *lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 3-3*
5. *lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet § 5-6*
6. *lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten kapittel 18 III, og*
7. *lov 26. juni 1953 nr. 8 om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar § 9.*

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

III

I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m. gjøres følgende endringer:

§ 5-3 bokstav p, § 5-4 annet punktum og § 5-6 annet punktum oppheves.

§ 8-7 første ledd skal lyde:

Ved prøving av dom, orskurd eller vedtak frå jordskifteretten skal lagmannsretten setjast med tre dommarar. Førstelagmannen kan vedta at ein av dei tre dommarane kan vera jordskiftelagdommar.

IV

I lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 2 skal lyde:

2. I Nordland og *Trøndelag* fylker: Fra og med 1. juli til og med 31. august.

§ 5 nr. 2 skal lyde:

2. I Nordland og *Trøndelag* fylker: Rautasvuoma, Kaalasvuoma, Norrkaitum, Mellanbyn, Sörkaitum, Sirkas, Tuorpon, Luokta-Mavas, Semisjaur-Njarg, Svaipa, Gran, Ran, Umbyn, Vapsten, Vilhelmina norra, Vilhelmina södra og Frostvikens norra.

V

I lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnen-de m.m. i statsallmenningane skal § 36 første ledd annet punktum lyde:

Oppsynsmenn kan gjevast politifullmakt etter § 20 tredje ledd i lov 4 august 1995 nr. 53 om politiet.

VI

I lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene gjøres følgende endringer:

I § 1-1 overskriften, § 1-1, § 1-3 annet ledd, § 2-7 første og annet ledd, § 2-8 første ledd, § 2-13 annet ledd, § 2-16 første ledd, § 2-18 første ledd, § 2-19, § 4-1 første ledd, § 4-3 annet ledd, § 4-4 annet ledd, § 4-9 og § 4-11 annet ledd skal «Statens skogforvaltning» endres til «Statskog SF».

§ 2-4 første ledd første punktum skal lyde:

Ved forpaktning av eiendom med tilliggende virkesrett, skal det fremgå av en forpaktningssavtale om forpakteren helt eller delvis skal utøve *virkesrett* i allmenningen.

§ 2-12 første ledd annet punktum skal lyde:

For bygninger som har vært forsikret etter en lavere verdi, gjelder det samme for den del av *gjenoppføringen* eller utbedringen som dekkes av forsikringssummen.

§ 2-17 tredje ledd bokstav k skal lyde:

- k. Nærmere vilkår for ytelser til *gjenoppbygging* og utbedring av bygninger etter brann m.v., jfr. § 2-12 annet ledd.

VII

I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift skal § 4 første ledd lyde:

Den samiske befolkningen har på grunnlag av alders tids bruk rett til å utøve reindrift innenfor de delene av fylkene Finnmark, Troms, Nordland, *Trøndelag* og Hedmark hvor reindriftssamene fra gammelt av har utøvet reindrift (det samiske reinbeiteområdet).

VIII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i justiskomiteen, den 16. mai 2023

Per-Willy Amundsen

leder

Else Marie Rødby

ordfører